

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje odnose se na usluge kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji koju obavlja Sertifikaciono telo TMS CEE d.o.o. u skladu sa Zakonom o organskoj proizvodnji i propisima donetim na osnovu njega.

1. Podaci o TMS CEE d.o.o.

TMS CEE d.o.o. Rudnička 14, 11000 Beograd, upisan je u Registar privrednih subjekata Agencije za privredne registre Republike Srbije pod brojem 20575824 i šifrom delatnosti 7120.

Sertifikaciono telo koje obavlja kontrolu i sertifikaciju u organskoj proizvodnji saglasno Zakonu o organskoj proizvodnji ("Sl.glasnik RS" br. 30/10) i Pravilniku o kontroli i sertifikaciji u organskoj proizvodnji i metodama organske proizvodnje ("Sl. glasnik RS" br. 95/20) predstavlja organizacionu jedinicu unutar TMS CEE d.o.o.

TMS CEE je ovlašćen od strane nadležnog ministarstva Republike Srbije u skladu sa Zakonom o organskoj proizvodnji („Sl. glasnik RS“ br. 30/10) i pripadajućim pravilnicima za vršenje poslova kontrole i sertifikacije u organskoj proizvodnji.

Broj rešenja za tekuću godinu se može videti na sajtu TMS CEE. Broj koda TMS CEE je **RS-ORG-002**.

2 Ugovaranje

Proizvođač podnosi TMS CEE d.o.o. (u daljem tekstu TMS CEE) zahtev za sertifikaciju organske proizvodnje, putem obrasca Prijava za sertifikaciju organske proizvodnje (tms_sp_06) koji se može dobiti na zahtev, i dostupan je na internet stranici www.tms.rs. Popunjavanjem Prijave proizvođač pruža sve neophodne informacije o proizvodima i sistemu organske proizvodnje koju želi da sertifikuje. Proizvođač je odgovoran za korektnost, tačnost i aktuelnost podataka navedenih u Prijavi.

Na bazi dobijenih informacija i pravila kontrole/sertifikacije, TMS CEE će formirati ponudu. Nakon dobijanja pisane potvrde od strane proizvođača o prihvatanju ponude, zaključuje se ugovor o kontroli i sertifikaciji u organskoj proizvodnji i proizvođaču dodeljuje odgovarajući evidencioni broj.

Ugovor mora da sadrži podatke o ugovornim stranama, vrsti organske proizvodnje, broju i površini katastarske parcele na kojoj se obavlja organska proizvodnja, pravima i obavezama ugovornih strana.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Metode organske proizvodnje u biljnoj i stočarskoj proizvodnji počinju da se primenjuju od početka perioda konverzije, koji počinje od dana zaključenja ugovora.

3. Opšta pravila za vršenje kontrole

TMS CEE vrši kontrolu u organskoj proizvodnji u skladu sa Zakonom, na osnovu dokumentovane procedure, na način kojim se obezbeđuje objektivnost, nepristrasnost, odsustvo sukoba interesa i profesionalnost.

Imenovanje kontrolora

TMS CEE imenuje kompetentnog kontrolora za kontrolu određene vrste organske proizvodnje, a na zahtev proizvođača može dostaviti i podatke o kompetentnosti kontrolora.

U postupku vršenja kontrole isti kontrolor ne može da vrši kontrolu istog proizvođača duže od tri godine za redom.

Priprema za kontrolu

U okviru pripreme za kontrolu, kontrolor vrši pregled dokumentacije dostavljene od strane proizvođača (prijava, druga dokumentacija po izboru kontrolora) sa ciljem da se:

- dobije uvid u lokaciju/e proizvođača i specifične uslove vezane za lokaciju/e,
- preispita proizvođačev status i razumevanje zahteva iz referentnih propisa,
- izvrši uvid u prethodne izveštaje o kontroli i preduzetim korektivnim merama, ukoliko je proizvođač već bio sertifikovan,
- prikupe neophodne informacije o obimu i procesu organske proizvodnje proizvođača, radi boljeg planiranja kontrole na licu mesta.

Kontrola na licu mesta

Kontrola na licu mesta (kod proizvođača) se obavlja u svim delovima njegove proizvodnje, najmanje jedanput godišnje. Termin kontrole dogovara imenovani kontrolor sa proizvođačem.

Kontrola na licu mesta se obavlja u vreme sezone odvijanja aktivnosti proizvodnje proizvoda za koji se traži sertifikacija, počev od polaznih aktivnosti proizvodnje (npr. setva) do pakovanja ili skladištenja proizvoda. Učestalost i trajanje kontrole zavise od intenziteta proizvodnje, tipa i veličine organizacije, rezultata prethodnih kontrola, primljenih žalbi i / ili paralelnih proizvodnji.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Kontrola na licu mesta obuhvata:

- opšte podatke o gazdinstvu/pogonu,
- obim proizvodnje (vrste proizvoda),
- obilazak mesta proizvodnje, polja, skladišta, itd.
- identifikaciju i analizu rizičnih područja,
- pregled mapa, planova, šema, objekata i proizvodnih lokacija, iznajmljenih lokacija i prodajnih mesta (kada je primenljivo),
- podugovarače, uključujući ugovore sa podugovaračima, ukoliko postoje,
- iznajmljivanje lokacija, uključujući ugovore sa zakupodavcima,
- račune koji se odnose na nabavku ulaznog materijala i prodaju proizvoda,
- kontrolu prijema ulaznog materijala, tj. verifikaciju da su sve sirovine i ingredijenti sertifikovani u skladu sa zahtevima sertifikacije u organskoj proizvodnji,
- kontrolu zemljišnih knjiga / knjiga koje se vode u toku proizvodnje ili prerade,
- sledljivost proizvoda,
- kontrolu neorganskih proizvoda, ukoliko postoji razlog za to, itd.

Ukoliko je proizvođač već bio sertifikovan od strane drugog sertifikacionog tela, obavezan je da stavi na uvid poslednju sertifikacionu odluku donetu od strane tog sertifikacionog tela. Kontrolor će verifikovati status sprovođenja mera definisanih radi otklanjanja utvrđenih nepravilnosti i/ili razloge za odbijanje sertifikacije od tog tela. TMS CEE će komunicirati sa drugim sertifikacionim telom u cilju rešavanja ovih pitanja, ukoliko se ukaže potreba za tim. U slučaju dvostruke sertifikacije sa istim područjem primene TMS CEE će zatražiti kopiju sertifikata od drugog sertifikacionog tela.

Kontrola proizvođača se vrši posmatranjem, intervijusanjem, uzimanjem i ispitivanjem uzoraka, fotografisanjem, pregledom dokumentacije i zapisa proizvođača, itd.

Proizvođač je obavezan da kontroloru omogući vršenje kontrole tako što će obezbediti pristup svim delovima proizvodnje, kao i računima i odgovarajućim pratećim dokumentima, informacijama o uvezenim pošiljkama, rezultatima sopstvenih programa obezbeđenja kvaliteta. Ukoliko proizvođač u okviru poljoprivrednog gazdinstva poseduje i proizvodnu jedinicu koja se koristi za konvencionalnu proizvodnju, proizvođač mora da omogući kontroloru kontrolu tih proizvodnih jedinica, kao i svih prostorija i objekata u okviru te jedinice. Ako proizvođač za svoju proizvodnju koristi druge organske proizvode mora da proveri da li ti proizvodi imaju sertifikat o usaglašenosti sa propisima kojima se uređuje organska proizvodnja.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Nalazi kontrole na licu mesta saopštavaju se proizvođaču po završetku kontrole, na završnom sastanku, na kome proizvođač treba da potvrdi adekvatnost nalaza, a kontrolor saopšti potrebu za dodatnim informacijama ili pitanjima od interesa. U slučaju da se utvrde nepravilnosti, neophodno je definisati odgovarajuće mere.

Velike nepravilnosti se moraju otkloniti u određenom vremenskom periodu, pre donošenja sertifikacione odluke. Dokazi o otklanjanju ove vrste nepravilnosti moraju da se verifikuju od strane kontrolora, pre donošenja sertifikacione odluke.

Efektivnost sprovedenih mera za male nepravilnosti proverava se tokom sledeće kontrole.

Uzimanje uzoraka

U slučajevima kada se uoči ili posumnja u visok rizik od kontaminacije, kontrolor će uzeti uzorak zemljišta, vode ili proizvoda radi laboratorijskih ispitivanja na prisustvo ostataka (rezidua) neželjenih supstanci. Troškove ispitivanja snosi proizvođač.

Izveštaj o kontroli

Izveštaj o kontroli sadrži nalaze i ocenu usaglašenosti sa referentnim propisima.

Rok za dostavljanje izveštaja od strane kontrolora je 30 dana od dana kontrole na licu mesta, ukoliko drugačije nije dogovoreno.

Izveštaj o kontroli i vrednovanju nalaza kontrole, kao i nalazi laboratorijskih ispitivanja (kada je primenljivo) dostavljaju se proizvođaču. Izveštaj sadrži identifikaciju svih nepravilnosti koje se moraju otkloniti da bi se postigla usaglašenost sa referentnim propisima.

Ukoliko proizvođač ima primedbu na izveštaj obavezan je da dostavi pisani prigovor, uz koju će priložiti dokaze kojima potvrđuje da nalazi izneti u izveštaju nisu tačni/korektni.

Sertifikaciona odluka

Sertifikacija predstavlja potvrdu usaglašenosti rezultata vrednovanja proizvođača sa referentnim propisima.

Odluku o dodeli sertifikacije donosi sertifikaciona komisija TMS CEE na osnovu nalaza sprovedene kontrole. Ukoliko se utvrdi da su zahtevi ispunjeni izdaje se sertifikat kojim se potvrđuje da je proizvod ili proces proizvodnje u skladu sa Zakonom kojim se uređuje organska proizvodnja i propisima donetim na osnovu njega.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Proizvođaču se dostavlja sertifikat i odluka o sertifikaciji, sa Uputstvom za korišćenje sertifikata, znaka sertifikacije, koda ovlašćene kontrolne organizacije, oznake „organski proizvod“ i nacionalnog znaka "organski proizvod" u organskoj proizvodnji (SP QI 12 09).

Održavanje sertifikacije, naknadne kontrole

Da bi održao sertifikaciju, proizvođač mora svake godine da obnovi prijavu za sertifikaciju, dostavi potrebne informacije o organskoj proizvodnji i uplati troškove sertifikacije. Proizvođač je takođe obavezan da TMS CEE prijavi svaku promenu upotrebe zabranjenih supstanci, promenu receptura, itd.

Kontrole u cilju održavanja sertifikacije se sprovode najmanje jedanput godišnje, putem nasumčnih poseta, najavljenih ili nenajavljenih, u skladu sa višegodišnjim planom kontrole. Kontrola se može vršiti i više puta godišnje na osnovu opšte procene rizika od neusklađenosti sa pravilima organske proizvodnje, uzimajući u obzir rezultate prethodnih kontrola, kvalitet proizvoda i rizik od mešanja organskih proizvoda sa proizvodima iz konvencionalne proizvodnje.

Godišnja kontrola obuhvata punu fizičku kontrolu i kontrolu dokumentacije proizvođača na licu mesta, kojom se potvrđuje da li sertifikovani proizvođač i dalje ispunjava zahteve propisa na osnovu kojih mu je dodeljena sertifikacija.

Program ove kontrole uobičajeno obuhvata:

- proveru dokumentacije (delatnost, finansijska dokumentacija, ugovori sa podugovaračima, dokumentacija kojom se obezbeđuje sledljivost proizvoda, itd),
- vrednovanje efektivnosti mera preduzetih u cilju otklanjanja malih nepravilnosti utvrđenih prilikom predhodne kontrole,
- preispitivanje prigovora/žalbi,
- preispitivanje promena u radu proizvođača,
- pozivanje na sertifikaciju i korišćenje znaka sertifikacije, nacionalnog znaka "organski proizvod", oznake "organski proizvod", i koda ovlašćene kontrolne organizacije.

Ako se prilikom kontrole uoče nepravilnosti u načinu obavljanja proizvodnje organskih proizvoda, proizvođaču se određuju korektivne mere u skladu sa katalogom nepravilnosti i korektivnih mera u organskoj proizvodnji a u cilju usklađivanja proizvodnje sa pravilima organske proizvodnje, saglasno važećim propisima.

Tokom kontrole mogu se utvrditi sledeće nepravilnosti:

Blaža nepravilnost koja ne dovodi u pitanje metoea organske proizvodnje i ne utiče na organski status proizvoda. Za slučaju utvrđivanja ove nepravilnosti, izriče se mera upozorenja. Utvrđena nepravilnost se mora otkloniti u dogovorenom roku. Konstatovanje manje nepravilnosti nije prepreka za donošenje odluke o sertifikaciji.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Efektivnost sprovedene mere se proverava tokom sledeće kontrole od strane sertifikacionog tela ili dokumentovanjem pre kontrole.

Teža nepravilnost dovodi u sumnju primenu metoda organske proizvodnje pri čemu integritet organskog proizvoda može biti ugrožen, ali ne ostavlja dugoročne posledice na uspostavljen proces organske proizvodnje. U slučaju utvrđivanja teže nepravilnosti izriče se mera suspenzije koja podrazumeva odlaganje donošenja odluke o sertifikaciji dok se ne otkloni nepravilnost, odnosno suspenziju sertifikata na određen vremenski period, koji nije duži od šest meseci.

Kritična nepravilnost se ne može ispraviti i zbog nje je narušen integritet organskog proizvoda i mogu ostati dugoročne posledice na uspostavljen sistem organske proizvodnje. Kritične nepravilnosti se uglavnom odnose na korišćenje sredstava koja nisu dozvoljena u organskoj proizvodnji. U slučaju utvrđivanja kritičnih nepravilnosti izriče se mera sankcije koja podrazumeva ili nedodeljivanje sertifikata ili smanjenje obima sertifikacije (odnosno isključivanje dela proizvodnje iz sertifikacije što praktično znači povlačenje određenih proizvoda sa postojećih sertifikata ili polačenje sertifikata u celosti). Posledica utvrđivanja kritične nepravilnosti je povlačenje proizvoda sa tržišta kako bi se uklonila oznaka za organski proizvod (sa proizvoda i prateće dokumentacije/ili odvajanje svih proizvoda ili lotova od drugih organskih proizvoda).

U slučaju teže i kritične nepravilnosti, proizvođaču se daje rok u kome on treba da ispravi utvrđene nepravilnosti, odnosno rok za sprovođenje mera za otklanjanje nepravilnosti. U cilju utvrđivanja otklanjanja nepravilnosti može se sprovesti dodatna kontrola ili uzeti uzorak, kada se sumnja na upotrebu nedozvoljenih proizvoda u organskoj proizvodnji.

Proizvođač predlaže način otklanjanja utvrđene nepravilnosti, koju treba da prihvati ovlašćena organizacija.

O uočenim nepravilnostima i predloženim merama sačinjava se izveštaj, koji potpisuju kontrolor i proizvođač.

U slučaju teže i kritične nepravilnosti ovlašćena organizacija pisanim putem bez odlaganja obaveštava Ministarstvo.

Proširenje / redukovanje sertifikacije

U slučaju promena koje znatno mogu da utiču na područje sertifikacije proizvoda u organskoj proizvodnji, kao što su:

- izmene propisa u odnosu na koji je proizvod sertifikovan,
- promene vlasništva, organizacije, strukture ili menadžmenta proizvođača,
- promene proizvodnog programa, tehnologije, asortimana proizvoda, itd.

kao i bilo koje druge informacije koje ukazuju da je došlo do promene uslova pod kojima je proizvod sertifikovan, područje primene sertifikacije se mora promeniti, uključujući i redukovanje ili proširenje predmeta sertifikacije.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Sertifikovani proizvođač je obavezan da informiše TMS CEE o gore navedenim promenama i/ili podnese prijavu za proširenje/redukovanje sertifikacije organske proizvodnje u bilo koje vreme perioda važenja sertifikacije.

TMS CEE će u tom slučaju izvršiti naknadnu kontrolu proizvoda iz organske proizvodnje, radi verifikacije statusa sertifikacije.

U slučaju promene područja primene sertifikacije, uključujući proširenje/redukovanje predmeta sertifikacije, proizvođaču se izdaje novi sertifikat.

Suspenzija i povlačenje sertifikacije

U slučaju da se utvrde veće nepravilnosti u načinu obavljanja organske proizvodnje koje se ne mogu ispraviti i koje se odnose na primenu metoda i korišćenje sredstava koja nisu dozvoljena u organskoj proizvodnji, određuju se mere nepoverenja odnosno predlaže se suspenzija i nalaže da se dati proizvodi odvoje od ostalih organskih proizvoda.

Period suspenzije sertifikacije organske proizvodnje ne može biti duži od 6 meseci.

Odluka o suspenziji sertifikacije biće doneta ukoliko:

- okolnosti onemogućuju proizvođaču da ispuni sve kriterijume za održavanje sertifikacije organske proizvodnje, ali se normalizacija okolnosti može očekivati,
- proizvođač ima stalne ili ozbiljne teškoće da zadovolji zahteve propisa,
- proizvođač ne dozvoljava da se kontrole izvode sa traženom učestalošću,
- proizvođač dobrovoljno traži suspenziju,
- kada dođe do nekorektnog pozivanja na status sertifikacije, nekorektne upotrebe znaka sertifikacije, nacionalnog znaka "organski proizvod", oznake "organski proizvod" i broja koda ovlašćene kontrolne organizacije ili Izveštaja o kontroli.

Na osnovu odluke o suspenziji sertifikacije organske proizvodnje, proizvođač može da preduzme mere za otklanjanje nepravilnosti i o sprovedenim merama obavesti TMS CEE. Ukoliko se oceni da su sprovedene mere adekvatne, Komisija TMS CEE će doneti odluku o ukidanju suspenzije.

Ukoliko nije moguće korigovanje nepravilnosti ili mere nisu preduzete od strane proizvođača u roku koji je definisao TMS CEE, prethodno izdati sertifikat, se može povući privremeno ili trajno.

Ukoliko se utvrdi da u sertifikovanoj organskoj proizvodnji postoje područja koja nisu u saglasnosti sa referentnim propisima ili mogu kompromitovati organski integritet proizvoda, od proizvođača se zahteva da iz prodaje odmah povuče sporne proizvode.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

TMS CE može da donese odluku o povlačenju sertifikata bez prethodnog upozorenja proizvođača u sledećim slučajevima:

- kada ima saznanja da se proizvođač bavi dodatnom delatnošću ili proizvodnjom koja nije u skladu sa važećim zakonom i propisima donetim na osnovu njega,
- ukoliko proizvođač objavljuje netačne informacije o TMS CEE ili na bilo koji drugi način nanosi štetu Sertifikacionom telu TMS CEE,
- u slučaju zloupotrebe pozivanja na sertifikaciju, zloupotrebe upotrebe znaka sertifikacije, nacionalnog znaka "organski proizvod", oznake "organski proizvod" ili broja koda ovlašćene kontrolne organizacije,
- ukoliko proizvodi sadrže visok nivo neželjenih supstanci kao što su ostaci pesticida/herbicida, GMO ili povišen sadržaj teških metala,
- u slučaju bankrota proizvođača.

Klijent ima pravo da uloži žalbu na ovakvu odluku, a ista će se razmatrati u skladu sa Procedurom Postupanje sa prigovorima žalbama (TMS QP 08).

Obaveza informisanja

Ukoliko nastanu bilo kakve izmene koje se odnose na registrovanu proizvodnju za sertifikaciju ili već sertifikovane proizvodnje, proizvođač ima obavezu da o istim obavesti TMS CEE bez odlaganja.

U slučaju kada je proizvođačeva organska proizvodnja, ili proizvodnja njegovog podgovarača, kontrolisana i/ili sertifikovana i od strane nekih drugih kontrolnih/sertifikacionih tela ili nadležnih organa, TMS CEE ima pravo da sa ovim telima vrši razmenu informacija o proizvodnji i aktivnostima koje su predmet kontrole/sertifikacije.

U slučaju odbijanja, suspenzije ili povlačenja sertifikacije, TMS CEE će o tome davati informacije i/ili obezbediti kopiju važećeg sertifikata drugim sertifikacionim telima, na njihov zahtev. **TMS CEE je u obavezi da klijenta i zainteresovane strane upozna sa odredbama o obaveštavanju nadležnog ministra o odbijanju izdavanja, ograničavanju, privremenom ili trajnom oduzimanju isprave o usaglašenosti**

TMS CEE je u obavezi da obezbedi očuvanje poverljivosti informacija i podataka do kojih dođe u postupku sertifikacije.

Opšta pravila sertifikacije organske proizvodnje

Obaveštavanje o promenama

TMS CEE može menjati pravila i zahteve u vezi sertifikacije na osnovu zahteva akreditacionog tela, nakon izmena ili dopuna propisa koji se odnose na sertifikaciju, itd.

U slučaju bilo kakvih izmena opštih pravila za vršenje kontrole, TMS CEE će obavestiti sve proizvođače o sledećem:

- o novim zahtevima i pravilima,
- datumu početka primene dopuna ili izmena,
- o potrebnim korektivnim merama,
- o roku do kojeg izmene moraju biti implementirane.

Proizvođači koji nisu u mogućnosti da sprovedu zahtevane izmene, moraju u određenom roku da dostave TMS CEE pisano obaveštenje o povlačenju iz programa sertifikacije organske proizvodnje.

Ako proizvođač ovu informaciju ne dostavi u određenom roku, izmene i dopune će se smatrati prihvaćenim od strane proizvođača, a njihova implementacija će biti proverena u prvoj narednoj kontroli.

Ukoliko proizvođač ne sprovede korektivne mere u zadatom roku, sertifikat može biti suspendovan ili trajno povučen.

Pravo klijenata

Klijent ima pravo da:

- predloži termin kontrole u dogovoru sa TMS CEE,
- odbije prihvatanje imenovanog kontrolora uz pisano obrazloženje,
- otkaže ugovor, prekine postupak sertifikacije, uz pisano obrazloženje,
- uputi prigovor zbog neprofesionalnosti kontrolora, neistina iznetih u izveštaju o kontroli, kao i žalbu na odluku TMS CEE koja je nepovoljna za njega, pisanim putem ili usmeno, na adresu TMS CEE.